

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційне дослідження Ткачівської Марії Романівни
«Культурно-емотивні закономірності відтворення лексики обмеженого
вжитку в українсько-німецькому художньому перекладі», подане на
здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук зі спеціальності
10.02.16 – перекладознавство. – Харків, 2021. – 674 с.

Подана до захисту докторська дисертація «Культурно-емотивні закономірності відтворення лексики обмеженого вжитку в українсько-німецькому художньому перекладі» є глибоким, багатоаспектним, логічно структурованим дослідженням. Вивчення тексту дисертації та наукових праць її авторки, Марії романівни Ткачівської, що опубліковані за темою дисертації, дає підстави зробити такі висновки.

Актуальність теми дисертаційного дослідження. ЛОВ належить до культурно значущих одиниць мови, і цим становить значний інтерес. Водночас, назріла потреба у комплексному перекладознавчому вивченні цієї групи лексики в культурному та емотивному аспектах її вживання в українських художніх творах та їхніх німецьких перекладах. Кількість перекладів творів українських письменників німецькою мовою стрімко зростає, а відтак і зростає потреба в їх адекватному вивченні. До того ж, наявна фіксація ЛОВ потребує глибшої перекладознавчої рефлексії.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Опоновану дисертацію виконано у межах наукової теми, що розробляється на кафедрі іноземних мов і перекладу Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника «Дослідження перекладів творів відомих українських та зарубіжних письменників у контексті взаємодії культур» (затверджена МОН України за № 0113U002861).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Опонована дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, п'яти розділів із висновками до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних наукових праць (950 поз.), лексикографічних джерел (51 поз.) та джерел ілюстративного матеріалу (74 поз.). Загальний обсяг роботи становить 674 ст., обсяг основного тексту – 432 с. (22 авт. арк.). Кожний наступний розділ, підрозділ, пункт чи підпункт є логічним продовженням попереднього, тож слід відзначити послідовний виклад матеріалу, наявність чітких висновків до кожного

підрозділу й пункту. Загальні висновки логічно засновані на сформульованих на початку роботи та вирішених у ході дослідження завданнях, накреслено перспективи подальших досліджень в обраному напрямку. Ілюстративний матеріал у додатках, а це передусім витяг із «Українсько-німецького словника лайливої лексики», становлять адекватну доказову базу теоретичної частини роботи і доводять її практичне значення.

У структурному плані дисертаційне дослідження Марії Ткачівської якнайкраще відповідає меті та завданням дослідження. Так, у першому розділі, **ЛЕКСИКА ОБМЕЖЕНОГО ВЖИТКУ ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**, розглядаються категорійні ознаки лексики обмеженого вжитку як трансляторного об'єкта, зокрема, Ненормативність ЛОВ з позицій перекладознавства, її культурна конотованість з цих позицій (при цьому зіставляються підходи до Поняття конотації у лінгвістиці та перекладознавстві та досліджуються Культурна конотація і лінгвокультурний код як виразники єдності мови і культури, відбитої у перекладі), а також досліджується емотивна конотованість ЛОВ як перекладознавчої категорії (з урахуванням у перекладі ролі емоцій у національно-культурному просторі та рівня емотивної інтенсивності лексики обмеженого вжитку). Окремо подається класифікація лексики обмеженого вжитку як трансляторного об'єкта, а саме: 1) Образлива лексика з термінологічними та культурно-історичними аспектами лайливої і табуованої лексики, 2) Соціальна лексика обмеженого вжитку з позицій перекладознавства, враховуючи термінологічні аспекти соціальних діалектів, властивості арготизмів, жаргонізмів та сленгізмів, релевантні для перекладу, і також розуміння еериторіальної лексики з позицій перекладознавства.

Другий розділ, **МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИКИ ОБМЕЖЕНОГО ВЖИТКУ**, фокусується на проблематиці «сучасне перекладознавство і культура», розглядаючи такі її аспекти: Роль перекладу у взаємодії культур та «Культурний поворот» у перекладознавстві. Окремо з'ясовується роль перекладача у досягненні повноцінності перекладу ЛОВ за такими критеріями, як Вірність, еквівалентність, адекватність і повноцінність перекладу. Доводиться важливість перекладацької компетенції як запоруки повноцінності перекладу, акцентуються і досліджуються креативність, етика та інтуїція перекладача як необхідні складові перекладу ЛОВ. Окремо аналізуються труднощі перекладу ЛОВ, як-от труднощі відтворення культурної та емотивної конотацій ЛОВ і проблема перекладності/неперекладності в застосуванні до ЛОВ. Важливо, що в окремому

підрозділі з'ясовується трансляторний інструментарій в аналізі лексики обмеженого вжитку, зокрема, 1) стратегії і тактики перекладу ЛОВ, 2) способи перекладу ЛОВ. В окремому підрозділі висвітлюється методика відтворення ЛОВ в українсько-німецькому перекладі в культурно-емотивному аспекті, також надається детальний коментар щодо матеріалу дослідження, яким є українсько-німецький художній переклад в Україні за часів незалежності.

У третьому – практичному – розділі, КУЛЬТУРНО-ЕМОТИВНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ОБРАЗЛИВОЇ ЛЕКСИКИ ОБМЕЖЕНОГО ВЖИТКУ В УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ, предметно досліджуються особливості перекладу лайливої і табуйованої лексики з української німецькою мовою, включно з етнофолізмами, зоофолізмами, пейоративами на позначення негативної характеристики людини (фемінофолізми та маскулінофолізми), такими групами табуйованої лексики, як сексофолізми, скатологізми (зокрема, скатологізм *Scheiße* в українсько-німецьких перекладах та скатологізми *Arsch* і *Arschloch* як трансляторні відповідники у німецькомовних перекладах).

Четвертий розділ, КУЛЬТУРНО-ЕМОТИВНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ВІДТВОРЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ ОБМЕЖЕНОГО ВЖИТКУ В УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ, знову ж таки, у практичному аспекті присвячено аналізу особливостей українсько-німецького перекладу соціолектизмів, зокрема, арготизмів, позначень наркотичних засобів і станів, позначень алкоголю і стану сп'яніння, позначень дій, пов'язаних із кримінальною сферою, позначень грошових одиниць, позначень кримінальних та правоохоронних осіб. Також досліджується українсько-німецький переклад жаргонізмів, зокрема переклад солдатського і військового жаргону і переклад соціально-політичних жаргонізмів радянської доби. Окремим підрозділом розглядається і переклад сленгізмів, зокрема, молодіжного сленгу, сленгізми *cool* і *geil* як трансляторні відповідники, переклад школярського сленгу та переклад мови субкультур. Окремий підрозділ відведено і діалектизмам в українсько-німецьких перекладах.

У п'ятому розділі, ТРАНСЛЯТОРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЛЕКСИКИ ОБМЕЖЕНОГО ВЖИТКУ В ЇЇ ФУНКЦІЙНОМУ РЕПОЗИТАРІЇ, досліджуються 1) гра слів із ЛОВ в українсько-німецьких перекладах, 2) фразеологізми з ЛОВ, 3) іншомовні вкраплення з ЛОВ, 4) евфемізми лексики обмеженого вжитку, 5) вигуки і вставні слова з ЛОВ в українсько-німецьких перекладах.

У загальних висновках доводиться необхідність упровадження нового напрямку перекладознавчих досліджень – теорії перекладу ЛОВ, яка ґрунтується на культурно-емотивному підході до її трансляторного аналізу, і на цій основі зроблено низку важливих висновків щодо закономірностей відтворення ЛОВ в українсько-німецьких художніх перекладах.

Автореферат дисертаційної праці Марії Ткачівської стисло й чітко відображає основні положення та основний зміст проведеного наукового дослідження.

Доцільно окремо наголосити на таких здобутках дисертантки:

1. Лексика обмеженого вжитку є досить специфічною щодо узусу та щодо перекладу і безперечно вимагає уваги дослідників. На теренах українського перекладознавства опубліковані тільки окремі праці, які висвітлюють деякі аспекти цієї лексики, наприклад, військовий сленг (В. Балбін), молодіжний сленг (В. Перетокіна), інвективу (О. Ребрій, О. Данилова), пейоративи (О. Гаврилів, А. Гудманян, Ю. Плетенецька), вульгаризми (К. Бумар) та ін. Це засвідчує, що досі ще не було комплексного дослідження лексики обмеженого вжитку в такому обсязі ні з позиції лінгвістики, ні з позиції транслятології. Дослідження Ткачівської М. Р. є науковою розвідкою, яка вперше системно презентує закономірності українсько-німецького перекладу широкої палітри лексики обмеженого вжитку, а деякі окремі групи цієї лексики в рамках трансляторики раніше взагалі не розглядалися (гомофолізми, етнофолізми та ін.).

2. Безперечною перевагою роботи є те, що дослідниця чітко формулює висновки і вказує на те, що для лексики обмеженого вжитку властива стратегія одомашнення, яка забезпечує органічність та природність її звучання в мові перекладу. При цьому перекладач опирається на національну та культурну специфіку німецької лінгвокультури. Особливу роль у перекладі цієї лексики відіграють скатологізми, які слугують дієвими відповідниками як для сексоцентризмів, так і для інших груп та підгруп лексики обмеженого вжитку. Цей висновок є важливим з огляду на національно-культурну специфіку досліджуваних лінгвокультур.

3. Чітка структурованість роботи. Структурні частини роботи відповідають розробленій класифікації лексики обмеженого вжитку. У дослідженні використовується єдиний алгоритм викладу положень емпіричних розділів і підрозділів: спочатку узагальнюються закономірності відтворення відповідного класу лексики обмеженого вжитку в українсько-німецькому

перекладі згідно з описаною методичною процедурою дослідження, а потім подається поглиблений аналіз цих закономірностей з наведенням репрезентативного ілюстративного матеріалу.

4. Особливо важливим вбачається комплекс практичних порад перекладачеві, який дисертантка розробила на ґрунті результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів спирається на культурно-емотивний підхід до перекладу ЛОВ і виокремлення трьох її категорійних ознак – ненормативності, культурної та емотивної конотованості, та трьох класів – образливої, соціальної і територіальної ЛОВ. За дисертанткою, перекладацькі рішення передбачають превалювання конотативного значення одиниць ЛОВ над денотативним, що зумовлює застосування відповідного трансляторного інструментарію. **Новою є інформація** про те, що образлива ЛОВ, яка охоплює лайливу (грубі пейоративи, у т. ч. етно-, зоо-, гомо-, феміно- й маскулінофолізми) і табуйовану лексику, включно з обценною (скатологізми й сексофолізми), при трансфері німецькою мовою демонструє домінування стратегії одомашнення; дотримання/ недотримання емотивної конотованості; дотримання/ недотримання культурної конотованості; дотримання/ недотримання мовних реєстрів. **Вперше досліджено**, що до трансляторних технік перекладу етнофолізмів належать: «етнофолізм → зафіксований у словнику етнонім / нейтральне позначення»; «етнофолізм → етнофолізм». Переклад зоофолізмів передбачає такі трансляторні техніки: «зоофолізм → зоофолізм (зі збереженням або заміною одного зооніма іншим)», «зоофолізм → неззоофолізм (жаргонізм, скатологізм, сексофолізм, пейоратив)». У перекладі феміно- й маскулінофолізмів домінують функційні відповідники, а також способи транскрипції/транслітерації, генералізації/ конкретизації, калькування. Наявність в обох мовах синонімічних рядів зі значенням ‘розпусна жінка’ та ‘гомосексуальний чоловік’ засвідчує подібність обох лінгвокультурних кодів у морально-етичних принципах, що спрощує підбір трансляторних відповідників. Переклад обценної лексики унаочнює прерогативу скатологізмів над сексофолізмами із застосуванням таких трансляторних технік: «сексофолізм → сексофолізм / скатологізм / жаргонізм / міфологема / іншомовне вкраплення». Скатологізми *Arsch*, *Arschloch*, *Scheiße* як часто вживані трансферні лексеми є універсальними лайливими словами і виразниками емотивної конотації з різним рівнем інтенсивності емотивної конотації.

Вперше встановлено, що для перекладу соціальної ЛОВ, яка інкорпорує жаргон, аргі та сленг, використовуються стратегії як очуження, так і

одомашнення, причому пріоритетними є такі способи перекладу: добір функційного відповідника, експланація, стилізація та нейтралізація. Для перекладу соціально-політичних жаргонізмів важливими є фонові знання, тому прерогативою, на думку дисертантки, має бути введення пояснювальних елементів і наявність коментарів наприкінці тексту. Встановлено, що для відтворення жаргонізмів доби СРСР частково використовують відповідники доби НДР. Арготизми відтворюються за допомогою: функційних відповідників, зокрема похідних із ротвельш-лексем; нейтральних лексем, що є виправданими у випадку емотивно-стильової дислокації; способів транскрипції/транслітерації, які потребують належного коментаря, а також калькування, генералізації, конкретизації, експланації. Для перекладу сленгізмів характерним є як вживання функційних відповідників із реалізацією трансляторної техніки «сленгізм → сленгізм», так і стилізація (подвоєння голосних, усічення, перекручення букв, злиття слів тощо, а також із імітацією канакіш).

Вперше з'ясовано, що територіальна ЛОВ, яку представлено емотивно конотованими територіальними діалектизмами, перекладається за допомогою елементів розмовної мови й просторіччя із застосуванням насамперед способу стилізації. Вживання літературних відповідників нейтралізує стилістичну маркованість і спричиняє стилістичний дисбаланс із текстом оригіналу.

На основі твердження, що ЛОВ репрезентована лексичними і фразеологічними одиницями у функційному репозитарії, який охоплює емотивно конотовані словесну гру, фразеологізми, іншомовні вкраплення, евфемізми, вставні слова та вигуки, **вперше простежено**, що у відтворенні гри слів з ЛОВ перевага надається моделюванню гри в мові перекладу із збереженням форми, рими, фонетичної імітації оригіналу, іронії й сарказму із дотриманням емотивної конотації. Пріоритетним способом перекладу є стилізація. Репрезентація ЛОВ у фразеологізмах не завжди забезпечується повним чи частковим еквівалентом мови перекладу, а відтворюється за допомогою кальки чи метафори; застосовуються способи експланації, ампліфікації, трансплантації чи компенсації в іншому місці. При відтворенні фразеологізмів з елементами соціолектів домінує просторіччя, типовим є запозичення фразеологізму з третьої мови. При перекладі фразеологізму з міфологемами підбирається денотативний або конотативний відповідник із збереженням або заміною образу. ЛОВ, репрезентована в українських текстах іншомовними вкрапленнями, джерелом яких слугують передусім російська та англійська мови, має високий рівень інтенсивності емотивної конотації. Якщо

для відтворення англомовних вкраплень характерними є такі способи, як трансплантація й стилізація (при зміні графічної форми з кирилиці на латиницю), то для відтворення росізмів – транскрипція/транслітерація, комбінована реномінація, генералізація/ конкретизація, усталений відповідник і стилізація. Евфемізми як замітники обсценізмів передаються в тексті перекладу універсальними лайливими словами й вигуками, евфемізмами, нейтральними лексемами, вставна ЛОВ – як лайливими універсаліями, так і іншими емотивними відповідниками німецької мови.

Вперше доведено, що для перекладу усіх підкласів ЛОВ перекладач підбирає одиниці не тільки з відповідних підкласів німецької мови, але й з інших підкласів, оскільки керується власним лінгвокультурним кодом. Універсальним відповідником для відтворення німецькою мовою багатьох українських пейоративів, сексофолізмів, міфологем, арготизмів, жаргонізмів і сленгізмів виявляється скатологізм, оскільки інвективна стратегія і в українській, і в німецькій лінгвокультурах є саме скатологічною. Специфічний спосіб перекладу ЛОВ становить стилізація, яка є характерною для відтворення насамперед сленгізмів і територіальних діалектизмів.

Усі положення наукової новизни опонованої дисертаційної праці відповідають визначеним завданням та співвідносяться із загальними висновками.

Наукове та практичне значення одержаних результатів. Запропонувавши культуроорієнтовану теорію перекладу лексики обмеженого вжитку, Марія Ткачівська узагальнила й показала в новому світлі проблему функціонування та перекладу лексики обмеженого вжитку, зробивши цим певний у загальну теорію художнього перекладу, інтерпретативну теорію художнього перекладу та часткову теорію українсько-німецького перекладу. Отримані результати дослідження можуть успішно застосовуватися в таких галузях філології, як контрастивне мовознавство, зіставна лінгвокультурологія, соціолінгвістика, етнолінгвістика, лінгвокраїнознавство, і вужче, (зіставна) лексична семантика української та німецької мов.

Матеріал дисертації може бути особливо корисним і цінним при укладанні словників, написанні посібників та підручників з теорії та практики художнього перекладу. На практиці результати дослідження Марії Ткачівської можуть бути використані в курсах і спецкурсах із теорії та практики художнього й усного перекладу, лексикології німецької мови та ін., у спецкурсах із перекладу ЛОВ, фразеології, лінгвокультурології та соціолінгвістики.

Апробація результатів дослідження. Сформульовані в дисертації теоретичні положення та висновки дослідження були представлені науковій спільноті й обговорені на 13-ти міжнародних конференціях, а саме: конференції Асоціації Українських Германістів (Одеса, 2012, Львів, 2010, 2018, 2020), «Contemporary issues in philological sciences: experience of scholars and educationalists of Poland and Ukraine» (Lublin, 2017), «Сучасні дослідження з лінгвістики, літературознавства і міжкультурної комунікації (ELLIC)» (Івано-Франківськ, 2016, 2017), «Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання перекладу» (Харків, 2015, 2017), «European Science and Technology» (Мюнхен, 2013); «Язык и межкультурные коммуникации» (Вільнюс – Мінськ, 2013), «Семантика мови і тексту» (Івано-Франківськ, 2012), «Ukrainisch-deutsche Begegnungen: Sprache, Literatur, Didaktik» (Львів, 2010).

Публікації. Основні положення й результати дисертаційної праці повністю відображено у 37-ми наукових публікаціях у фахових виданнях України, 2-х – у зарубіжних спеціалізованих виданнях, 14-ти працях, які засвідчують наукову апробацію матеріалів дисертації та 10-ти додаткових публікаціях, які відображають наукові результати дисертації. Загалом же – у 63-х одноосібних наукових публікаціях (загальний обсяг 16,42 авт. арк.).

Відсутність порушення академічної доброчесності. Аналіз змісту дисертаційної праці Марії Романівни Ткачівської вказує на дотримання авторкою вимог академічної доброчесності: всі посилання в дисертації на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей є коректними; надано повністю достовірні відомості про методики й результати досліджень та джерела використаної інформації.

Оцінка мови та стилю дисертації. Текст опонованої дисертації послідовно витриманий у науковому стилі сучасної української літературної мови. Він належно вичитаний, тож одруки в ньому практично відсутні, а мовні огріхи трапляються украй рідко, зокрема, такі: дієслово «пересікаються» (с. 40) замість «перетинаються», прикметник «малограмотного» (с. 44) замість «малоосвіченого» та деякі інші. Загалом же, наукове мовлення у дисертації збалансоване, вільне від надуживання іншомовних термінів-дуплетів (чим «грішать» багато сьогочасних дисертаційних праць), а виклад ведеться ясно, логічно, доказово.

Окремі побажання та зауваження до змісту дисертації. Слід підкреслити, що рецензована дисертація – це вагома подія в українській філології. Проте, як і будь-яка оригінальна, самостійна дослідницька праця,

присвячена актуальній перекладознавчій проблематиці, дисертація Марії Ткачівської викликає певні зауваження, а окремі її твердження потребують додаткової аргументації.

1. У п'ятому розділі, присвяченому функційному репозитарієві лексики обмеженого вжитку, дисертантка слушно аналізує гру слів, іншомовні вкраплення, фразеологізми, евфемізми, вставні слова й вигуки. Проте в інших частинах роботи неодноразово згадуються ще й інші мовні явища з елементами ЛОВ, які теж можна було б розглянути окремо в рамках функційного репозитарію. Наприклад, метафори та okazіonalіzmi. Залишається незрозумілим, чому дослідниця не включила ці явища у функційний репозитарій лексики обмеженого вжитку і за яким критерієм визначалися його складники.

2. Задля встановлення ступеня вживаності досліджуваної лексики обмеженого вжитку дисертантка додатково залучає банки даних Генерального регіонального анотованого корпусу української мови (ГРАК) (Grac v.7) та лексичного корпусу COSMAS II Інституту німецької мови імені Ляйбніца в Маннгаймі, що є вельми позитивним для дослідження. Однак у вступі в матеріалі дослідження вказуються тільки кількісні показники із 74-х художніх творів (18885 слововживань) і не вказуються загальні кількісні дані опрацьованої в корпусах лексики, хоча в додатках є дані стосовно кожної окремої лексеми. Крім того, зауважимо, що назви шпальт у таблицях додатку мають формулюватися метамовою дослідження – українською.

3. Обширними є додатки до дисертації. На с. 625-637 (Дод. В.11 – В.13) дисертантка подає аналіз лексики обмеженого вжитку в діалектах. Виникає запитання, чи застосовуються ці лексичні одиниці в перекладах? І чи здійснювала дисертантка подібні дослідження в українській мові, бо в додатках та в роботі це не вказується.

4. Підрозділ 4.5. присвячений третьому класу із виокремлених дисертанткою класів лексики обмеженого вжитку – територіальній лексиці. Структура роботи виглядала б стрункішою, якщо б територіальна лексика була подана окремим розділом, що передбачило б більш детальніший її розгляд. У такий спосіб кожному класу розробленої класифікації відповідав би окремий розділ.

Загальні міркування у плані дискусії.

5. Хоч дисертантка задіяла величезний масив референційно-наукових джерел, усе ж таки варто було ширше врахувати і думку літературознавців з

приводу мовної субстанції аналізованих творів, зокрема, праці Тамари Гундорової («Проявлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація», 1997), передмову Олі Гнатюк під назвою «Авантюрний роман і повалення ідолів» до першого видання роману «Рекреації» Юрія Андруховича, а також напрацювання болгарських, польських та російських дослідників мови зрілого соціалізму, як-от класична вже нині стаття Миксима Кронгауза «Бессилие языка в эпоху зрелого социализма» (1994), Іллі Кукуліна «От перестроечного карнавала к новой акционности» (2001) чи спершу видану англійською, а потім перекладену російською фундаментальну монографію Олексія Юрчака «Это было навсегда, пока не кончилось: Последнее советское поколение» (2014) та ін. Також бракує й основоположних праць згаданих у бібліографії дослідників періоду 1990-х років, а саме: Burke, P., R. Porter (eds.). *Languages and jargons: contributions to a social history of language*. Cambridge, 1995; Елистратов, Владимир. *Арго и культура (на материале современного московского арго)*», 1995, і под. У контексті досліджуваного явища варті уваги й праці з філософським акцентом, зокрема, Lecercle, J.-J. *Violence of language* (London, New York, 1990), Megill, A. *Prophets of extremity. Nietzsche, Heidegger, Foucault, Derrida* (Berkeley, Los Angeles, London, 1985) та деякі ін.

6. Літературознавчі акценти не менш важливі, ніж власне лінгвістичні. Адже нове у прозі українських постмодерністів полягає в тому, що це не тільки і не стільки «гра мовою», а творення літератури мовою нового покоління, яке змінить світ. Українське молодіжне арго 1990-х уособлювало силу молодого покоління, свідчило про те, що нація відроджується, і митець уже не ототожнює себе з культурою більшості. Мову почали творити ті, від кого залежало майбутнє. Тому разом із руйнацією та пародією, з афектаціями, цинічними та раблезіанськими елементами, разом із тим, що створювалось як «жарт», поверталася до природного буття і сама українська мова, перетворена радянською системою на суконно-казенний дублікат російської мови (Андрухович, зокрема, міркував про радянську українську як «завершену мову»: «Враження повної виснаженості. Девальвація високого слова: писати якомога непоетичніше. Це шиза старшого покоління. Молоді роблять щось інше (я к щ о роблять). Можливість нового Рільке? Бенн? Боюся, що ні. У кращому випадку – Целян. *Завершена мова*», роман «Перверзії», с. 80). Справді, замість наказової стерильності, чи за Андруховичем «зацнотливлення», український текст у постмодерністів просякнутий

елементами на межі непристойності, й саме ці «непристойності» успішно зламали радянський мовний код із його фальшивим пафосом, який із неперевершеною майстерністю пародіює Адрухович, зокрема, у фразі: “Це буде єдиний оркестр т о т а л ь н о г о п о с л у [х у й]... – доповідач на хвильку затнувся” («Московіада», с. 238).

Отже, питання письменницької реформи радянської української мови через ЛОВ теж потребує належного висвітлення.

Висновок. Висловлені у плані дискусії зауваження та міркування не знижують загальної високої оцінки наукового пошуку, проведеного Марією Ткачівською. Загалом вважаю, що до захисту подано цілком оригінальне, самостійне та новаторське дослідження маловивченої проблеми, яке виконане на належному науково-методологічному рівні. Проведений рецензійний аналіз роботи дає усі підстави стверджувати, що дисертація «Культурно-емотивні закономірності відтворення лексики обмеженого вжитку в українсько-німецькому художньому перекладі» за актуальністю, сучасним медичним рівнем виконання, новизною та практичним значенням отриманих результатів, обґрунтованістю наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірністю і повнотою викладу в опублікованих працях відповідає вимогам до докторських дисертацій «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 607 від 15.07.2020 р., а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філологічних наук зі спеціальності 10.02.16 – перекладознавство.

Доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри теорії та практики
перекладу з англійської мови
Інституту філології Київського національного
Університету імені Тараса Шевченка

Лада КОЛОМІЄЦЬ

*Відгук одержано 18.09.2021р.
Вчений секретар спецради МНУ
Г.І. Морозова*

